

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV

TEXT & IMAGE

ESSENTIAL PROBLEMS IN ART HISTORY

2023 2 (16)

ТЕКСТ І ОБРАЗ:
актуальні проблеми
історії мистецтва

txim.history.knu.ua
ISSN: 2519-4801

ТЕКСТ І ОБРАЗ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА

науковий електронний журнал

2023, випуск 2 (16)

Засновник: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Рік заснування: 2016

Галузь науки: історичні науки

Мови видання: українська, англійська.

Періодичність: двічі на рік

Редакційна колегія:

Геннадій Казакевич, д-р іст. наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – голова редакційної колегії

Петро Котляров, д-р іст. наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – заступник голови редакційної колегії

Ірина Адамська, канд. іст. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – відповідальний редактор

Стефанія Демчук, канд. іст. наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – відповідальний редактор

Ілля Левченко, магістр історії мистецтв, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) – випусковий редактор

Наталія Бурдо, канд. іст. наук, Інститут археології НАН України (Україна)

Михайло Відейко, д-р іст. наук, старший науковий співробітник, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Володимир Дятлов, д-р іст. наук, професор, Чернігівський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Наталі-Сесіль Жіну, доктор філософії, старший викладач мистецтва та археології кельтів, Університет Париж IV Сорбонна (Франція)

Ростислав Конта, д-р іст. наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Олег Машевський, д-р іст. наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Антоній Мойсей, д-р іст. наук, професор, Буковинський державний медичний університет (Україна)

Педро Рейес Мойя-Малено, доктор філософії, Мадридський університет (Іспанія)

Анета Павловська, доктор габілітований, професор, Інститут історії мистецтв Лодзького університету (Польща)

Андрій Пучков, доктор мистецтвознавства, професор, Національна академія мистецтв України (Україна)

Метью Ремплі, доктор філософії, науковий співробітник, факультет мистецтв Університету Масарика (Чехія)

Сергій Рижов, канд. іст. наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

Олександр Симоненко, д-р іст. наук, провідний науковий співробітник, Інститут археології НАН України (Україна)

Ігор Срібняк, д-р іст. наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Максим Фомін, доктор філософії, старший викладач, Університет Ольстера (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії)

Арно Штроемер, доктор філософії, професор, Університет Зальцбурга (Австрія)

Дацін Янг, доктор філософії, професор, Університет Джорджа Вашингтона (США)

Адреса редакційної колегії: 01601, Україна, м. Київ, вул. Володимирська, 60, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, історичний факультет, кафедра історії мистецтв; тел. +380442393407; e-mail: arthistory@univ.net.ua

Журнал рекомендовано до друку Вченою радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Протокол №17 від 29 червня 2016 р. Журнал включено до переліку наукових фахових видань з історичних наук (Наказ МОН України №374 від 13.03.2017)

ISSN 2519-4801

TEXT AND IMAGE: ESSENTIAL PROBLEMS IN ART HISTORY

scientific electronic journal

2023, volume 2 (16)

Founder: Taras Shevchenko National University of Kyiv

Year of foundation: 2016

Field of study: History

Language of publishing: Ukrainian, English.

Frequency: twice a year

Editorial board:

Gennadii Kazakevych, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – editor-in-chief
Petro Kotliarov, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – deputy editor-in-chief
Iryna Adamska, PhD, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – executive editor
Stefaniia Demchuk, PhD, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) – executive editor
Illia Levchenko, MA, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine) - managing editor
Natalia Burdo, PhD, Institute of Archaeology, National Academy of Sciences in Ukraine (Ukraine)
Volodymyr Dyatlov, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National Pedagogical University of Chernihiv (Ukraine)
Maxim Fomin, PhD, Senior lecturer, University of Ulster (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)
Nathalie-Cécile Ginoux, PhD, Maître de conférences en art et archéologie des mondes celtes, Université Paris-Sorbonne (Paris IV) (France)
Rostyslav Konta, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)
Oleg Mashevskiy, Dr. of Sc., Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)
Pedro Reyes Moya-Maleno, PhD, Universidad Complutense de Madrid (Spain)
Antoni Moysey, Dr. of Sc., Professor, Bukovinian State Medical University (Ukraine)
Aneta Pawłowska, Dr. Hab., Professor, Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Łódzkiego (Polska)
Andrii Puchkov, Dr. of Sc. Professor, National Academy of Arts of Ukraine (Ukraine)
Matthew Rampley, PhD, independent scientist-researcher, Faculty of Arts, Masaryk University (Czech Republic)
Sergei Ryzhov, PhD, Associate professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)
Ihor Sribnyak, Dr. of Sc., Professor, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)
Arno Strohmeier, PhD, Professor, University of Salzburg (Austria)
Oleksandr Symonenko, Dr. of Sc., Senior Researcher, Institute of Archaeology, National Academy of Sciences in Ukraine (Ukraine)
Mykhailo Videiko, Dr. of Sc., Senior Researcher, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)
Daqing Yang, PhD, Associate Professor, The George Washington University (U.S.A.)

Editorial board address: 01601, Ukraine, Kyiv, Str. Volodymyrska, 60, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Faculty of History, Art History department; tel. +380442393407; e-mail: arthistory@univ.net.ua

The journal is published by the authority of the Academic Senate of the Taras Shevchenko National University. Decision №17. June, 29, 2016.

The journal is included in the Ukrainian list of specialized scientific publications (Ministry of Education and Science of Ukraine, decision №374. March, 13, 2017)

ISSN 2519-4801

Image on the cover: Pierre Reymond workshop, "January" plate, around 1570-1580, The Bohdan and Varvara Khanenko National Museum of Arts, Kyiv, inv. 151 BR

DOI: 10.17721/2519-4801.2023.2

ЗМІСТ CONTENTS

SPECIAL ISSUE

- Apenko O.** «January» and «June» from the Khanenko Collection: a Broad Context Surrounding Small Plates
Апенко О. «Січень» та «Червень» із колекції Ханенків: широкий контекст довкола малих тарілок6
- Казакевич О.** Стиль і смак епохи: меню як джерело дослідження гастрономічних практик та візуальної культури довгого дев'ятнадцятого століття
Kazakevych O. Style and Taste of the Era: Menus as a Source for Research on Gastronomic Practices and Visual Culture of the Long Nineteenth Century.....28
- Бабій Н.** Густативні образи Мирослава Яремака (на матеріалах перформансів)
Babii N. Gustatory images of Myroslav Yaremak (based on the materials of performances).....41
- Петренко-Лисак А.** Візуальний есей – «Їжа (до) останнього дня»
Petrenko-Lysak A. Visual essay – «Last day food».....54

ANCIENT, MEDIEVAL AND EARLY MODERN ART

- Федосєєв Н.** Секуляризація образу Аїда та підземного царства у Стародавній Греції на прикладі вазопису
Fiedosieiev N. Secularization of the image of Hades and the underworld in Ancient Greece through the example of vase painting74

MODERN AND CONTEMPORARY ART

- Самчук Т.** Одна із бойчукістів. Джерела до біографії Катерини Бородіної
Samchuk T. One of the Boychukists. Sources to the biography of Kateryna Borodina.....99

PRESERVATION OF CULTURAL HERITAGE

- Zubar M., Afanasieva N.** The Voids of Mariupol's Memory
Зубар М., Афанасьєва Н. Пустоти пам'яті Маріуполя103

SURVEYS AND REVIEWS

- Качковська Я.** Динаміка і діалектика: розкриття політики бієнале сучасного мистецтва (Kompatsiaris, P., 2017, The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique, Theory and Art. New York: Routledge)
Kachkovska Y. Dynamics and Dialectics: Unraveling the Politics of the Contemporary Art biennale (Review on Kompatsiaris, P., 2017, The Politics of Contemporary Art Biennials: Spectacles of Critique, Theory and Art. New York: Routledge).....121

Демченко Д. «Ideology at Its Purest»: Чий модернізм? (Review on Akinsha, K., Denysova, K., Kashuba-Volvach, O. (eds.), 2022, In the Eye of the Storm: Modernism in Ukraine, 1900–1930s. London: Thames & Hudson Ltd.)	
Demchenko D. «Ideology at Its Purest»: Whose modernism? (Akinsha, K., Denysova, K., Kashuba-Volvach, O. (eds.), 2022, In the Eye of the Storm: Modernism in Ukraine, 1900–1930s. London: Thames & Hudson Ltd.).....	126
Казакевич Г. Етнографічна фотографія Йосипа Кордиша (1824-1896)	
Kazakevych G. Ethnographic Photography by Jozef Kordysz (1824-1896).....	133
Ярмоленко В. Безмежжя Федора Тетянича (Федір Тетянич. Фрипуля, 2021. Київ: Антиквар)	
Yarmolenko V. The Infinity of Fedir Tetianych (Review on Fedir Tetianych. Frypulia, 2021. Kyiv: Antikvar).....	163

DOI: 10.17721/2519-4801.2023.2.11

БЕЗМЕЖЖА ФЕДОРА ТЕТЯНИЧА
(Федір Тетянич. Фрипуля, 2021. Київ: Антиквар)

Владислава Ярмоленко

The Infinity of Fedir Tetianych
(Review on Fedir Tetianych. Frypulia, 2021. Kyiv: Antikvar)

Vladyslava Yarmolenko

Ukrainian art in the late 20th century witnessed significant changes marked by the independence and originality of artists, responding to the repressive Soviet system. Fedir Tetianych, also known as Frypulia, personified a unique Ukrainian phenomenon from the 1970s to the early 21st century. Despite being an outsider during his lifetime, Tetianych's posthumous recognition has grown, with his works now featured in prominent contemporary art centers worldwide, including the prestigious Center Pompidou in Paris. The book «Fedir Tetianych. Frypulia», published in 2021 by the PinchukArtCentre research group, offers a comprehensive overview of Tetianych's life and artistic journey. Analytical essays by various authors explore Tetianych's artistic vision and personality, his concept of Frypulia, and the significance of his textual heritage. The archival collection of Tetianych's works, housed at the Modern Art Research Institute of the Ukrainian Academy of Arts, is also presented. This review focuses on the book's essays, delving into Tetianych's artistic development, unique concepts, and the innovative approach of Valerii Sukharuk in exhibiting Tetianych's work. As the first in-depth study of Tetianych, the book is essential for grasping his distinctive artistic vision and addressing the challenge of classifying his work within traditional artistic styles. It underscores the importance of fostering a broader discourse around Tetianych's groundbreaking contribution to art.

Keywords: Fedir Tetianich, Frypulia, ukrainian art, nonconformity, performative practices.

– Я – Фрипуля, – представлявся він.

— Я — Нескінченність.

(Цимбал 2021, с. 79)

Федір Тетянич був унікальною постаттю в українському мистецькому середовищі, універсальним митцем, мислителем-утопістом, піонером українських гепенінгів та перформансів. Протягом життя він залишався в статусі аутсайдера, маючи на увазі під цим терміном його певну дистанцію або відстороненість від ustalених культурно-мистецьких норм. Тетянич, незважаючи на те, що був членом Спілки художників, існував як окрема монада, яка діяла самостійно і не об'єднувалася з певними мистецькими рухами чи організаційними структурами. На думку Олега Сидора-Гібелінда, українського мистецтвознавця, більш влучною була б характеристика Тетянича як незалежного митця. Олег розглядає незалежність художника як свідомий вибір, і визнання, яке отримує митець, може коливатися від офіційного визнання до більш андерграундної, нішевої популярності (Сидор-Гібелінда 2006, с. 559).

Незважаючи на суспільні та політичні виклики того часу, творчі задуми Тетянича виявилися для багатьох недосяжними, оскільки вони випереджали свій час і їх було складно осмислити в контексті епохи, в якій вони були задумані. Як, наприклад, його ідея перетворити з Київського художнього заводу скла на «Театр-завод», де в кожному працівникові заводу він бачив музикантів, акторів, співаків. Тетянич задумав перетворити безперерйну командну роботу на форму мистецтва, навіть створив ескізи місць для глядачів, які б могли спостерігати за злагодженою роботою працівників. Незважаючи

на те, що він писав листи з ідеєю до Спілки художників, ідея не була реалізована (Цимбал 2021, с. 30). Так само на початку 1990-х йому було відмовлено в проєкті на монумент Незалежності на Майдані. Його пропозиція передбачала встановлення великої біотехносфери, що складається з взаємопов'язаних модулів, з'єднаних «людськими каналами» для пересування (Цимбал 2021, с. 39).

Лише зараз формується (пере)оцінка творчості Тетяни Жмурко та її значення для історії мистецтва України. Першу ґрунтовану книжку – «Федір Тетянич. Фрипуля», автори якої досліджують мистецьку спадщину Федора Тетянича, видали лише в 2021 році. Її підготувала дослідницька група Пінчук Арт Центру (PinchukArtCentre, PAC) напередодні виставки «Федір Тетянич. Канон Фрипуля» (PAC, 2017 р., куратор Валерій Сахарук). Робота над виданням під керівництвом Тетяни Жмурко та Тетяни Кочубінської тривала понад три роки.

У книзі автори детально розглядають життєвий шлях і мистецьку спадщину Федора Тетянича. Це видання, фактично, слугує першою спробою забезпечити всебічний аналіз ключових етапів його творчості (Десятерик, 2022).

Видання складається з двох великих частин. Перша частина містить аналітичні тексти – есе дослідників Тетяни Жмурко, Тетяни Кочубінської, Інни Булкіної, Валерія Сахарука. Друга частина представляє архівний розділ робіт Тетянича, зібраний під керівництвом Валерія Сахарука під час своїх досліджень в Інституті проблем сучасного мистецтва НАН України.

Перша стаття «Детальна біографія Федора Тетянича», написана українською кураторкою, дослідницею та критикнею Тетяною Жмурко, слугує біографічним дослідженням життя Федора Тетянича. У ній також розглянуто передумови формування Тетянича як митця, а саме його складне дитинство, вплив української історії на його творчість, авангардне натхнення тощо (Цимбал 2021, с.12).

Стаття починається з опису раннього життя Тетянича, його дитинства та юності. Авторка акцентує на важливі події та впливи, які сприяли формуванню його художнього світогляду та ідентичності. Як описує сама Тетяна, саме в дитинстві виявилася його прихильність до мистецтва як засобу самовираження, а також його схильність працювати із землею як середовищем, що призвело до його концептуалізації самої Землі як витвору мистецтва (Цимбал 2021, с.12-15).

Далі авторка систематично переходить до розгляду різних періодів у творчості Тетянича, вказуючи на зміни, відзначені в його стилі, тематиці, та методах в різні часи. Неодноразово в книзі згадуватиметься про його особливості усьому протистояти, всьому формальному, буденному (Цимбал 2021, с.15). Федір Тетянич боровся з конфліктом між структурованими рамками формальної мистецької освіти та його внутрішніми творчими імпульсами, що зрештою втілює форму певного бунту проти конформізму.

Перші роботи митця Тетяна Жмурко характеризує як продукт сублімації фольклору, яка ще тягнеться з його дитинства, та нової філософської концепції самого Тетянича, яка зрештою впливає у таке поняття як «Фрипуля».

«Фрипуля» – центральна ідея, візитна картка, «код» усієї творчості Тетянича, який з'являється ще в його ранніх роботах, і дає свої плоди у 70-х (Цимбал 2021, с. 25). Із тексту можна виділити кілька ключових характеристик цієї концепції:

- **Проблема дефініювання:** Не має чіткого та загальноприйнятого визначення терміну «Фрипуля» (Цимбал 2021, с. 25).
- **Естетико-філософська система:** «Фрипуля» бере свій початок у космізмі, що відображає ідеї нескінченності, нескінченного тіла та нескінченності людського та планетарного життя.
- **Допоміжні елементи:** «Фрипуля» знаходить своє вираження через тексти, інсталяції, одяг та перформанси (Цимбал 2021, с. 33).
- **Впливи:** Жмурко простежує зв'язок «Фрипуля» з певними ідеями космістів, таких як Микола Федоров, Костянтин Ціолковський та Олександр Чижевський. Крім того, помітний вплив наукової фантастики, зокрема дружби Тетянича з Олесем Бердником. Романи Бердника заглиблюються в такі теми, як гармонійне співіснування зі світом, дослідження космосу та вічне життя, що тісно перегукується з ідеєю Тетянича (Цимбал 2021, с. 25).

- **Біотехносфера:** в основі «Фрипуля» лежить ідея створення капсули Біотехносфери (Цимбал 2021, с. 25). Це самодостатнє середовище зі сферичною структурою ідеальних розмірів для автономного існування людини потенційно може забезпечити вічне життя.

- **Форматизм:** Тетянич створював свої Біотехносфери, колажі та інсталяції зі знайдених предметів на сміттєзвалищах. Для цього він винайшов своєрідну мистецьку систему форматизму, яка передбачає сортування та впорядкування об'єктів, зокрема відходів, залежно від їх розміру чи формату. Ця ідея концептуально віддзеркалювала ядро «Фрипуля». Переробка та повторне використання цих предметів символізує вічний цикл матерії в природі. Форматизм можна розглядати як ранню форму еко-активізму (Смирна 2017, с. 169).

У наступній спільній статті «Крізь гуркіт катаклізмів космічних. Про мистецьку практику Федора Тетянича» Тетяна Жмурко та Тетяна Кочубінська пропонують детальніше розглянути багатогранність художньої практики Федора Тетянича, простежити, у чому проявляється її феномен, дослідити інтеграцію різних мистецьких впливів і заглибитися в його філософські рефлексії.

Для аналізу та контекстуалізації мистецтва Тетянича дослідниці звертаються до порівняльного аналізу, проводячи паралелі між творчістю Тетянича та певними міжнародними мистецькими рухами, такими як Fluxus. Подібно до цієї течії, творчості Федора були притаманні теми трансформації, намагання стерти кордони між мистецтвом і життям, інтеграція різних форм мистецтва тощо. Утім наразі немає підстав стверджувати, чи був Тетянич знайомий з ідеями Fluxus. Його мистецькі принципи та нестандартність поведінки, імовірно, походили з реакції на репресивне радянське середовище, що дозволило йому підривати, «тероризувати» систему зсередини, висміюючи абсурдність того політиканства, навіть будучи членом Спілки художників УРСР. Через ось цю притаманну Тетяничу двоїстість авторки статті відносять його до третьої групи неофіційних художників, «персонажів», виділених Іллею Кабаковим у «Діалогах» (Цимбал 2021, с. 49).

Для поширення своїх філософсько-мистецьких концепцій Тетянич вдався до перформативних практик, які залишалися дивиною в українському мистецькому середовищі того часу. Вони не проходили без ексцентричних костюмів та реквізитів із знайдених їм матеріалів. Його перформанси характеризувалися спонтанністю та ритуальністю. Чимось Тетянич нагадував Діогена, який вилазив зі своєї «біотехносферної» бочки та надокучував інших своїми гостроязиковими висловами та провокаційними діями.

Відповідно до точки зору авторів, подібно до концепції Йогана Гейзінги про гру як втечу від буденності, Тетянич використовував свої перформативні дії як маску, метод звільнення від обмежень конформістської бульбашки, яка панувала в той час (Цимбал 2021, с. 68).

У третій статті книги «Всотай Фрипуля дух... Про текстову спадщину Федора Тетянича» Інна Булкіна, українська літературознавиця та літературна критикиня, розглядає окрему складову творчості Тетянича – його «техно-молитви», але точніше описувані як маніфести чи декларативні тексти. Авторка розглядає їх у близькості їх до традицій скоромошових текстів, яким була притаманна ексламаційність. Тексти Тетянича були нерозривно пов'язані з його світом «Фрипуля» та були невіддільною частиною його перформативних практик. Що також вказує на постмедіальний підхід митця, у якому він створює не просто окремі мистецькі твори, натомість він створює мистецтво як безперервний, взаємопов'язаний досвід.

Булкіна характеризує текстову творчість Тетянича як продовження ідей футуристів початку ХХ-го століття. Вона підкреслює зв'язок між творчістю Тетянича та анархістськими ідеалами біокосмізму, рухом початку 1920-х років, натхненням концепціями філософа-футуриста Миколи Федорова про відродження людства, колективні зусилля, безсмертя та здатність формувати майбутнє, які Тетянич часто інтегрував у своїх роботах.

Юрій Лейдерман, український художник та письменник, також порівнює творчість Тетянича із Федоровим і визначає текстологічну творчість першого як приналежність до українського космізму, який він розглядає як сільську, орієнтовану на природу філософію на відміну від міської природи російського космізму. Тоді як Катерина Яковленко стверджує, що формальна відмінність між двома космізмами надто спрощує концепцію «Фрипуля», яка корениться в анархізмі та кочівництві (Яковленко 2020).

Останнім розділом першої частини книги є стаття Валерія Сахарука «Білий куб. Час настав. Кураторський погляд на виставку «Федір Тетянич. Канон Фрипуля» про його кураторську виставку 2017 року в РАС. У ній автор артикулює своє бачення та метод представлення творчості Тетянича.

Виставка запровадила новий підхід до представлення творчості Тетянича. Як зазначає сам Валерій Сахарук, у своєму проєкті він відходить від «смітничкової естетики», фокусуючись на ідеях, текстах і концепціях митця, а не на фізичному творі мистецтва. Першочерговим завданням виставки – представити творчість Тетянича крізь призму його філософії «Фрипуля», не акцентуючи увагу на створених ним фізичних творах (Кочубинська 2017).

Для виставки куратор використовує метод читання, який ґрунтується на послідовному розміщенні на стінах поетичних текстів Федора Тетянича. Він вирішує візуально розділити його поетичні цикли на «білі» та «чорні» частини, прагнучи до того, що Валерій Ламах називає «повнотою форми» (Цимбал 2021, с. 95). На цей вибір вплинула робота Джозефа Кошута «Пасажі-Верк (Документа Фланерія)» («Passagen-Werk (Documenta Flanerie)»). Основна увага зосереджена на представленні концепції нескінченності, центральної теми філософії «Фрипуля», яку символізував стіл, який не має ні початку ні кінця. Іншим символом на виставці була складена модель Біотехносфери, яка уособлює головну «фігуру» філософії Тетянича.

Рефлексія куратора на просторі виставкового залу із особистим спогляданням майстерні Тетянича надихнуло на розвиток ще одного символічного елемента в межах виставки (Цимбал 2021, с.101). Дерев'яний помост, схожий на місце археологічних розкопок, надавав можливість відвідувачам спостерігати за мистецтвом Тетянича так, ніби вони розглядають історичні артефакти. Цю інтерпретацію також можна розглядати як відсилку на проблематику в творчості Тетянича щодо музеєфікації його робіт²⁵.

Однак важливо визнати, що ця книга знаменує перше глибоке занурення в творчість Тетянича. У цьому сенсі вона служить новаторським дослідженням його філософських концепцій, що в основі його робіт.

Проте основна дилема, яку намагається вирішити автори книги «Федір Тетянич. Фрипуля», обертається довкола завдання пов'язати Федора Тетянича з конкретним художнім стилем та спробувати класифікувати його роботи у рамках загальноприйнятих категорій. У результаті автори в кожній статті вдаються до порівняльного аналізу, намагаючись знайти паралелі чи зв'язки з іншими художниками чи напрямками мистецтва. Тим не менш, попри ці зусилля, фундаментальні питання про творчість та філософію Федора Тетянича залишаються відкритим, у чому і проявляється його унікальність та індивідуальність.

Список джерел та літератури

- ДЕСЯТЕРИК, Д., 2022, Всесвіт Фрипуля. *День*. [Online] Available from: <https://m.day.kyiv.ua/article/kultura/vsesvit-frypulya>. [У доступі 25 лютого 2022].
- КАДАН, М., ЛЕЙДЕРМАН, Ю., 2016, Прищур музею. *Prostory*. [Online] Available from: <https://prostory.net.ua/ua/praktyka/42-pryshchur-muzeia>. [У доступі 16 грудня 2016].
- КОЧУБИНСЬКА, Т., 2017, Валерій Сахарук: «Фрипуля — это космос». *Korydor*. [Online] Available from: <https://korydor.in.ua/ua/voices/valerij-saharuk-vystavka-drugogo-tetianycha.html> [У доступі 17 липня 2017].
- СИДОР-ГІБЕЛИНДА, О., 2006, *Незалежні митці. Кін. 1980-х — початок XXI ст.* Київ: Інтертехнологія.
- СМИРНА, Л., 2017, *Століття нонконформізму в українському візуальному мистецтві*. Київ: Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України.

²⁵ Докладніше про проблему музеєфікації Фрипульї див.: <https://prostory.net.ua/ua/praktyka/42-pryshchur-muzeia>

ЦИМБАЛ, Я.В., ред., 2021, *Федір Тетянич. Фрипуля*. Київ: Антиквар.

ЯКОВЛЕНКО, К., 2020, Помыслить космос: возможна ли украинская версия космизма?. *Дослідницька платформа PinchukArtCentre*. [Online] Available from: <https://archive.pinchukartcentre.org/reviews/pomyslit-kosmos-vozmozhna-li-ukrainskaya-versiya-kosmizma>. [У доступі 2 квітня 2020].

References

DESIATERYK, D., 2022, Vsesvit Frypulya [Fripul's universe]. *Day*. [Online] Available from: <https://m.day.kyiv.ua/article/kultura/vsesvit-frypulya>. [Accessed 25 February 2022].

KADAN, M., LEIDERMAN, Y., 2016, Prishchur muzeya [Museum squint]. *Prostory*. [Online] Available from: <https://prostory.net.ua/ua/praktyka/42-pryshchur-muzeia>. [Accessed 16 December 2016].

KOCHUBINSKA, T., 2017, Valeryy Sakharuk: «Frypul'ia — eto kosmos» [Valery Sakharuk: «Frypulia is space»]. *Korydor*. [Online] Available from: <https://korydor.in.ua/ua/voices/valerij-saharuk-vystavka-drugogo-tetianyha.html> [Accessed 17 July 2017].

SIDOR-HIBELINDA, O., 2006, *Nezalezhni myttsi. Kin. 1980 — pochatok XXI st.* [Independent artists. The end of the 1980s — the beginning of the 21st century]. Kyiv: Intertechnology.

SMYRNA, L., 2017, *Stolittya nonkonformizmu v ukrayins'komu vizual'nomu mystetstvi* [A century of nonconformism in Ukrainian visual art]. Kyiv: Institute of Contemporary Art Problems of the National Academy of Sciences of Ukraine.

TCYMBAL, Y.V., ed., 2021, *Fedir Tetianych. Frypul'ya* [Fedir Tetianich. Fripulia]. Kyiv: Antikvar.

YAKOVLENKO, K., 2020, Pomyslit' kosmos: vozmozhna li ukrainskaya versiya kosmizma? [Thinking about space: is a Ukrainian version of cosmism possible?]. *Research platform PinchukArtCentre*. [Online] Available from: <https://archive.pinchukartcentre.org/reviews/pomyslit-kosmos-vozmozhna-li-ukrainskaya-versiya-kosmizma>. [Accessed April 2, 2020].

Безмежжя Федора Тетянича (Федір Тетянич. Фрипуля, 2021. Київ: Антиквар.)

Українське мистецтво наприкінці 20-го століття зазнало значних змін, позначених незалежністю та оригінальністю художників, які протистояли репресивній радянській системі. Федір Тетянич, також відомий як Фрипулія, уособлював унікальний український феномен 1970-х - початку XXI-го століття. Попри те, що за життя він був аутсайдером, помертне визнання Тетянича зросло, а його роботи тепер представлені у визначних центрах сучасного мистецтва по всьому світу, зокрема у престижному Центрі Помпіду в Парижі. Книга "Федір Тетянич. Фрипулія", видана у 2021 році дослідницькою групою PinchukArtCentre, пропонує всебічний огляд життєвого та творчого шляху Тетянича. Аналітичні есеї різних авторів досліджують мистецьке бачення та особистість митця, його концепцію "Фрипулії", а також значення його текстової спадщини. Також представлено архівну колекцію творів Тетянича, що зберігається в Науково-дослідному інституті проблем сучасного мистецтва Української академії мистецтв. Ця рецензія зосереджується на есеїстиці книги, заглиблюючись у мистецький розвиток Тетянича, його унікальні концепції та інноваційний підхід Валерія Сухарука до експонування робіт Тетянича. Як перше поглиблене дослідження творчості Тетянича, книга має важливе значення для розуміння його самотнього мистецького бачення та вирішення проблеми класифікації його робіт у межах традиційних мистецьких стилів. Вона підкреслює важливість сприяння ширшій дискусії про новаторський внесок Тетянича в мистецтво.

Ключові слова: Федір Тетянич, Фрипуля, українське мистецтво, нонконформізм, перформативні практики.

Vladyslava Yarmolenko, Bachelor's student, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine).

Владислава Ярмоленко, студентка бакалаврату, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-0375-3165>

Received: 12-11-2023

Advance Access Published: December, 2023